

Marta Jarocka, Ewa Glińska

Politechnika Białostocka

TWORZENIE RANKINGÓW ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ OBSZARÓW Z WYKORZYSTANIEM METOD WIELOWYMIAROWEJ ANALIZY PORÓWNAWCZEJ (NA PRZYKŁADZIE POWIATÓW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO)

Streszczenie: Ocena atrakcyjności turystycznej powiatów, a w konsekwencji wskazanie obszarów o najwyższym potencjale dla rozwoju turystyki, stanowi wiarygodne informacje dla przedsiębiorstw, instytucji powiązanych z sektorem turystycznym i rynkiem pracy, a także dla władz regionalnych. Określenie stopnia atrakcyjności obszaru z punktu widzenia turystyki wymaga uwzględniania wielu zróżnicowanych i często niewymiernych czynników i kryteriów. W praktyce spotyka się kilka podstawowych metod oceny atrakcyjności turystycznej obszarów: metodę bonitacji punktowej, metodę modelową oraz metody wielowymiarowej analizy porównawczej. W niniejszym artykule przedstawiono możliwość zastosowania wybranych metod wielowymiarowej analizy porównawczej do analizy atrakcyjności turystycznej powiatów województwa podlaskiego.

Słowa kluczowe: powiat, atrakcyjność turystyczna, metody oceny atrakcyjności.

1. Wstęp

Ocena atrakcyjności turystycznej powiatów i w efekcie wskazanie obszarów o najwyższym potencjale dla rozwoju turystyki stanowi wiarygodne informacje dla przedsiębiorstw, instytucji powiązanych z sektorem turystycznym i rynkiem pracy, a także dla władz regionalnych. Określenie stopnia atrakcyjności obszaru z punktu widzenia turystyki wymaga uwzględniania wielu zróżnicowanych i często niewymiernych czynników i kryteriów. W praktyce spotyka się kilka podstawowych metod oceny atrakcyjności turystycznej obszarów: metodę bonitacji punktowej, metodę modelową oraz metody wielowymiarowej analizy porównawczej [Kiryłuk 2010, s. 6].

W niniejszym artykule przedstawiono sposób wykorzystania wybranych metod wielowymiarowej analizy porównawczej do analizy atrakcyjności turystycznej powiatów województwa podlaskiego. Materiał empiryczny wykorzystany w opracowaniu pochodzi z raportu pt. *Analiza kluczowych sektorów województwa podlaskiego: sektor turystyki – analiza uczestników ruchu turystycznego* [Glińska i in. 2010],

czyli z badań, które zostały zrealizowane w ramach analizy kluczowych sektorów województwa podlaskiego stanowiącej jedną z form realizacji projektu „Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Analiz Gospodarczych”¹. Podmiotem zlecającym badanie był Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, a wykonawcą Centrum Wspierania Rozwoju Gospodarczego i Społecznego im. K. Brzostowskiego.

Procedurę budowy rankingów rozpoczęto od merytorycznego doboru zmiennych, które podzielono na sześć grup. Na podstawie dobranych zmiennych opracowano wskaźniki zapewniające porównywalność danych z poszczególnych powiatów województwa podlaskiego. Następnie skonstruowano rankingi atrakcyjności turystycznej powiatów województwa podlaskiego z wykorzystaniem metod wielowymiarowej analizy porównawczej. Dla lepszego zilustrowania zróżnicowania atrakcyjności turystycznej powiatów (ze względu na różne warunki kryterialne) wykonano wizualizację otrzymanych wyników na mapie województwa podlaskiego.

2. Dobór potencjalnych zmiennych diagnostycznych do analizy atrakcyjności turystycznej powiatów

W celu określenia atrakcyjności turystycznej województwa podlaskiego dokonano merytorycznego doboru zmiennych oraz ich podziału na grupy odnoszące się do podstawowych elementów określających atrakcyjność turystyczną poszczególnych powiatów. Przy doborze zmiennych do analizy bazowano na dostępnej literaturze przedmiotu [Gołembski 1999; Panfiluk 2009] oraz dotychczas opracowanych ekspertyzach dla różnych obszarów recepcji [*Ocena atrakcyjności turystycznej...* 2004], a także na własnych obserwacjach i doświadczeniach całego zespołu badawczego.

W przyjętej metodzie potencjalne zmienne podzielono na następujące grupy:

- 1) zasoby i walory przyrodnicze,
- 2) zasoby i walory kulturowe,
- 3) baza noclegowa i gastronomiczna,
- 4) baza komunikacyjna,
- 5) baza towarzysząca turystyki,
- 6) wykorzystanie obiektów turystycznych.

Do oceny zasobów i walorów przyrodniczych wybrano siedem zmiennych charakteryzujących ich atrakcyjność turystyczną, wśród których znalazły się:

- powierzchnia obszarów chronionych w ha,
- powierzchnia jezior ogółem w ha,
- powierzchnia parków spacerowo-wypoczynkowych w ha,
- lesistość w %,
- powierzchnia walorów wypoczynkowych w km²,

---

¹ Projekt finansowany z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, Priorytet VIII Regionalne Kadry Gospodarki, Działanie 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie, Poddziałanie 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej.

- ukształtowanie terenu,
- liczba miejscowości o walorach uzdrowiskowych.

Do oceny zasobów i walorów kulturowych wytypowano pięć podstawowych zmiennych charakteryzujących ich atrakcyjność turystyczną, takich jak:

- liczba zabytków nieruchomych,
- liczba muzeów łącznie z oddziałami,
- liczba kin,
- liczba imprez kulturalnych o charakterze ponadpowiatowym,
- wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2008 r. w tys. zł (powiaty i gminy).

Kolejna kategoria zmiennych dotyczyła oceny atrakcyjności turystycznej bazy noclegowej i gastronomicznej. Obejmowała ona takie zmienne, jak:

- liczba podmiotów gospodarczych (hotele i restauracje według PKD 2004),
- liczba miejsc noclegowych,
- liczba hoteli,
- liczba miejsc całorocznych,
- liczba obiektów noclegowych wyposażonych w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych,
- liczba urządzeń sportowo-rekreacyjnych w obiektach noclegowych turystyki.

Do oceny bazy komunikacyjnej przyjęto następujące zmienne:

- długość dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej,
- liczba dróg rangi wojewódzkiej,
- liczba dróg rangi krajowej,
- liczba tras kolejowych z co najmniej jedną czynną stacją kolejową na terenie powiatu,
- liczba stacji benzynowych.

Dane uzyskane w trakcie badań dla tej kategorii pozwoliły na wyliczenie wskaźników dotyczących oceny dostępności komunikacyjnej powiatu, która ma istotne znaczenie przy wyborze przez turystów określonych środków transportu.

Do oceny atrakcyjności bazy towarzyszącej turystyki przyjęto pięć zmiennych, takich jak:

- liczba szlaków turystycznych lądowych,
- liczba organizatorów i pośredników turystycznych,
- liczba punktów IT,
- liczba kąpielisk,
- szerokopasmowy dostęp do Internetu gospodarstw domowych w %.

Oddzielną kategorię w badaniach atrakcyjności stanowiły dane dotyczące wykorzystania obiektów turystycznych. Pozwalają one mierzyć faktyczną „siłę przyciągania” turystów przez dany powiat, czyli są związane z ruchem turystycznym. Do tej kategorii zmiennych należą:

- liczba zwiedzających parki narodowe,
- liczba odwiedzających muzea,

- liczba korzystających z noclegów,
- liczba udzielonych noclegów,
- liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegu,
- liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym.

Tabela 1. Zmienne do analizy poziomu atrakcyjności turystycznej powiatów w województwie podlaskim

Zasoby i walory przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> – powierzchnia obszarów chronionych w ha – powierzchnia jezior ogółem w ha – powierzchnia parków spacerowo-wypoczynkowych w ha – lesistość w % – powierzchnia walorów wypoczynkowych w km² – ukształtowanie terenu w m – liczba miejscowości o walorach uzdrowiskowych
Zasoby i walory kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zabytków nieruchomych – liczba muzeów łącznie z oddziałami – liczba kin – liczba imprez kulturalnych o charakterze ponadpowiatowym – wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2008 r. w tys. zł (powiaty i gminy)
Baza noclegowa i gastronomiczna	<ul style="list-style-type: none"> – liczba podmiotów gospodarczych (hotele i restauracje) – liczba miejsc noclegowych – liczba hoteli – liczba miejsc całorocznych – liczba obiektów noclegowych wyposażonych w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych – liczba urządzeń sportowo-rekreacyjnych w obiektach noclegowych turystyki
Baza komunikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> – długość dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej – liczba dróg rangi wojewódzkiej – liczba dróg rangi krajowej – liczba tras kolejowych z co najmniej jedną czynną stacją kolejową na terenie powiatu – liczba stacji benzynowych
Baza towarzysząca	<ul style="list-style-type: none"> – liczba szlaków turystycznych lądowych – liczba organizatorów i pośredników turystycznych – liczba punktów IT – liczba kąpielisk – szerokopasmowy dostęp do Internetu gospodarstw domowych w %
Wykorzystanie obiektów turystycznych	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zwiedzających parki narodowe – liczba odwiedzających muzea – liczba korzystających z noclegów – liczba udzielonych noclegów – liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegu – liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Wskaźniki do rankingów atrakcyjności turystycznej powiatów w województwie podlaskim

Zasoby i walory przyrodnicze	
X1	udział % powierzchni obszarów chronionych w powiecie w ogólnej powierzchni powiatu
X2	udział % powierzchni jezior w ogólnej powierzchni powiatu
X3	powierzchnia parków spacerowo-wypoczynkowych na 10 000 ha
X4	lesistość w %
X5	udział % powierzchni walorów wypoczynkowych w ogólnej powierzchni powiatu
X6	ukształtowanie terenu (różnica między punktami o najwyższej i najniższej wysokości w powiecie)
X7	walory uzdrowiskowe (1 pkt dla miejscowości o potwierdzonych walorach uzdrowiskowych, niemających statusu uzdrowiska; 2 pkt miejscowość o potwierdzonych walorach uzdrowiskowych, mających status uzdrowiska)
Zasoby i walory kulturowe	
X8	liczba zabytków nieruchomych na 100 km ²
X9	liczba muzeów z oddziałami na 100 km ²
X10	liczba kin na 100 km ²
X11	liczba imprez kulturalnych na 100 km ²
X12	wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2008 r. w tys. zł (powiaty i gminy) na 10 tys. mieszkańców
Baza noclegowa i gastronomiczna	
X13	liczba podmiotów gospodarczych (hotele i restauracje) na 100 km ²
X14	udział % miejsc noclegowych powiatu w ogólnej liczbie miejsc noclegowych w województwie
X15	liczba hoteli na 100 km ²
X16	udział % miejsc całorocznych w ogólnej liczbie miejsc noclegowych powiatu
X17	liczba obiektów noclegowych wyposażonych w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie obiektów noclegowych w województwie
X18	liczba urządzeń sportowo-rekreacyjnych w obiektach noclegowych turystyki w ogólnej liczbie obiektów noclegowych w województwie
Baza komunikacyjna	
X19	długość dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej na 100 km ²
X20	trasy drogowe rangi wojewódzkiej i krajowej; (waga 1 dla drogi wojewódzkiej, waga 3 dla drogi krajowej)
X21	liczba tras kolejowych z co najmniej jedną czynną stacją kolejową na terenie powiatu
X22	liczba stacji benzynowych na 100 km ²
Baza towarzysząca	
X23	liczba szlaków turystycznych lądowych na 100 km ²
X24	organizatorzy i pośrednicy turystyczni na 100 km ²
X25	liczba punktów IT na 100 km ²
X26	liczba kąpielisk na 100 km ²
X27	szerokopasmowy dostęp do Internetu gospodarstw domowych w %
Wykorzystanie obiektów turystycznych	
X28	liczba zwiedzających parki narodowe
X29	liczba odwiedzających muzea
X30	liczba korzystających z noclegów
X31	liczba udzielonych noclegów
X32	liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegu
X33	liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym

Źródło: opracowanie własne.

W stosunku do tych zmiennych zrezygnowano z wyliczania wskaźników, a bazowano wyłącznie na ich wartościach. Wartości tych zmiennych posłużyły do stworzenia rankingu oceny elementów dynamicznych atrakcyjności turystycznej rozpatrywanej od strony popytowej. Ranking ten stanowi swoisty materiał porównawczy do rankingu ogólnej atrakcyjności turystycznej, zbudowanej na wskaźnikach podaźowych.

Zestawienie wszystkich zmiennych przyjętych w badaniach zaprezentowano w tab. 1.

Głównym źródłem danych opisujących atrakcyjność turystyczną powiatów województwa podlaskiego były Bank Danych Regionalnych², dane Instytutu Turystyki, portal internetowy Turystyczne Wrota Podlasia, rejestr zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku³, a także dane pochodzące z Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej oraz strony internetowej Polskich Kolei Państwowych.

W oparciu o powyższe zmienne zostały wyliczone wskaźniki zapewniające porównalność danych z poszczególnych powiatów województwa podlaskiego (tab. 2).

Następnie, ze względu na różne warunki kryterialne, skonstruowano siedem rankingów atrakcyjności turystycznej powiatów województwa podlaskiego. Kryteria oraz wskaźniki wzięte do budowy poszczególnych list rankingowych przedstawiono w tab. 3.

Tabela 3. Kryteria i zmienne (wskaźniki) w poszczególnych rankingach atrakcyjności turystycznej powiatów w województwie podlaskim

Ranking	Zmienne	Kryteria
R1	X1 – X7	zasoby i walory przyrodnicze
R2	X8 – X12	zasoby i walory kulturowe
R3	X13 – X18	baza noclegowa i gastronomiczna
R4	X19 – X22	baza komunikacyjna
R5	X23 – X27	baza towarzysząca
R6	X28 – X35	wykorzystanie obiektów turystycznych
R7	X1 – X27	ogólna atrakcyjność turystyczna powiatów

Źródło: opracowanie własne.

3. Metodyka tworzenia rankingów atrakcyjności turystycznej powiatów w województwie podlaskim

Opracowany zbiór potencjalnych zmiennych diagnostycznych zweryfikowano ze względu na ich wartość informacyjną. W pierwszym kroku sprawdzono zdolność

² Strona internetowa Banku Danych Regionalnych http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/strona.indeks (15.07.2010).

³ <http://wosoz.pbip.pl/?event=kategoria&id=12> (15.07.2010).

dyskryminacyjną zmiennych. Okazało się, że klasyczny współczynnik zmienności dla każdej zmiennej przyjął wartość większą niż 0,1. Świadczy to o dużej zmienności zmiennych względem badanych powiatów, stąd też nie wykluczono żadnej z nich.

Następnie dokonano weryfikacji zbioru zmiennych ze względu na ich pojemność informacyjną. Zastosowano metodę parametryczną [Panek 2008]. W celu wyeliminowania powielania się informacji ze zbioru wielkości kryterialnych wykluczono te, które były silnie skorelowane z innymi zmiennymi. Za progową wartość współczynnika korelacji przyjęto 0,9. W kilku przypadkach pozostawiono zmienne skorelowane, gdyż trudno było uzasadnić na poziomie teoretycznym istnienie związku między nimi. Wyniki tej operacji zestawiono w tab. 4.

Tabela 4. Zmienne diagnostyczne przyjęte do budowy poszczególnych rankingów i zmienne odrzucone

	Zmienne diagnostyczne	Zmienne odrzucone
R1	X1, X2, X3, X4, X5, X6, X7	
R2	X8, X9, X10, X11, X12	
R3	X13, X14, X16, X17, X18	X15 (zmienna silnie skorelowana z X13)
R4	X19, X20, X21	X22 (zmienna silnie skorelowana z X19)
R5	X23, X24, X25, X26, X28	
R6	X28, X29, X31, X32	X30, X33 (zmienne silnie skorelowane ze zmiennymi X31, X32)
R7	X1, X2, X4, X5, X6, X7, X8, X12, X14, X16, X17, X18, X20, X21, X22, X23, X26, X27	X15, X22,

Źródło: opracowanie własne.

Do budowy rankingów powiatów wykorzystano jedną z metod wielowymiarowej analizy porównawczej – metodę wzorcową tzw. miarę Hellwiga. Zakłada się w niej istnienie obiektu wzorcowego, w którym zmienne przyjmują optymalne wartości [Panek 2008]. Na wstępie wyznaczono współrzędne powiatu wzorcowego. Następnie obliczono odległości każdego powiatu od powiatu wzorcowego. W celu uszeregowania analizowanych obiektów obliczono miarę syntetyczną.

4. Interpretacja wyników rankingów powiatów

Interpretacja wyników rankingów powinna być w każdym przypadku poprzedzona analizą zmiennych i wskaźników, na podstawie których rankingi zostały zbudowane. Wszystkie użyte w badaniu zmienne zostały odniesione najczęściej do powierzchni danego powiatu czy też liczby jego ludności. W związku z powyższym wysoka pozycja powiatu na liście rankingowej niekoniecznie świadczy o wysokich wartościach pierwotnych zmiennych.

Tabela 5. Rankingi atrakcyjności turystycznej powiatów województwa podlaskiego ze względu na różne warunki kryterialne

Pozycja powiatu w rankingu	Ogólna atrakcyjność turystyczna	Zasoby i walory przyrodnicze	Zasoby i walory kulturowe	Baza noclegowa i gastronomiczna
1	m. Białystok	suwalski	m. Suwałki	augustowski
2	m. Suwałki	augustowski	m. Białystok	m. Białystok
3	m. Łomża	sejneński	m. Łomża	białostocki
4	augustowski	siemiatycki	hajnowski	suwalski
5	białostocki	białostocki	augustowski	hajnowski
6	suwalski	hajnowski	białostocki	m. Suwałki
7	hajnowski	sokólski	sokólski	łomżyński
8	sokólski	łomżyński	moniecki	m. Łomża
9	łomżyński	grajewski	sejneński	moniecki
10	sejneński	kolneński	suwalski	sejneński
11	grajewski	m. Białystok	łomżyński	grajewski
12	siemiatycki	moniecki	bielski	sokólski
13	bielski	m. Suwałki	siemiatycki	bielski
14	kolneński	zambrowski	wysokomazowiecki	kolneński
15	moniecki	bielski	grajewski	siemiatycki
16	wysokomazowiecki	m. Łomża	kolneński	zambrowski
17	zambrowski	wysokomazowiecki	zambrowski	wysokomazowiecki

Pozycja powiatu w rankingu	Baza komunikacyjna	Baza towarzysząca turystyki	Wykorzystanie obiektów turystycznych
1	m. Białystok	m. Suwałki	m. Białystok
2	białostocki	m. Białystok	białostocki
3	m. Łomża	m. Łomża	augustowski
4	m. Suwałki	augustowski	hajnowski
5	sokólski	grajewski	suwalski
6	wysokomazowiecki	suwalski	łomżyński
7	grajewski	hajnowski	m. Suwałki
8	bielski	białostocki	wysokomazowiecki
9	suwalski	sejneński	moniecki
10	augustowski	moniecki	m. Łomża
11	łomżyński	łomżyński	bielski
12	hajnowski	wysokomazowiecki	siemiatycki
13	zambrowski	bielski	sejneński
14	siemiatycki	kolneński	sokólski
15	kolneński	sokólski	grajewski
16	sejneński	zambrowski	kolneński
17	moniecki	siemiatycki	zambrowski

Źródło: opracowanie własne na podstawie wartości zmiennych syntetycznych uzyskanych podczas budowy rankingów.

W ocenie ogólnej atrakcyjności powiatów województwa podlaskiego uwzględniono pięć grup kryteriów stanowiących swoistą stronę podażową produktu turystycznego (jakim są poszczególne powiaty): zasoby i walory przyrodnicze, zasoby i walory kulturowe, bazę noclegową i gastronomiczną, bazę komunikacyjną oraz bazę towarzyszącą. Nie uwzględniono natomiast kryterium dotyczącego wykorzystania obiektów turystycznych, gdyż to kryterium obejmowało tzw. stronę popytową atrakcyjności turystycznej powiatów.

W ogólnym rankingu atrakcyjności turystycznej najwyżej uplasowały się trzy największe miasta województwa podlaskiego, będące powiatami grodzkimi: Białystok, Suwałki i Łomża. O tak wysokich pozycjach zadecydowały przede wszystkim walory kulturowe tych miast, dość dobra dostępność komunikacyjna oraz rozwinięta baza towarzysząca turystyki (w tym głównie duża liczba organizatorów i pośredników turystycznych oraz punktów informacji turystycznej). Miasta te stanowią swoiste stolice kulturalne podregionów województwa podlaskiego i pełnią funkcję ośrodków kultury o znaczeniu ponadlokalnym.

Kolejne cztery miejsca w rankingu atrakcyjności turystycznej zajęły powiaty: augustowski, białostocki, suwalski i hajnowski. O wysokiej pozycji tych powiatów w dużej mierze zadecydowały zasoby i walory przyrodnicze. Na terenie tych powiatów znajdują się parki narodowe i krajobrazowe, a także liczne rezerваты i pomniki przyrody.

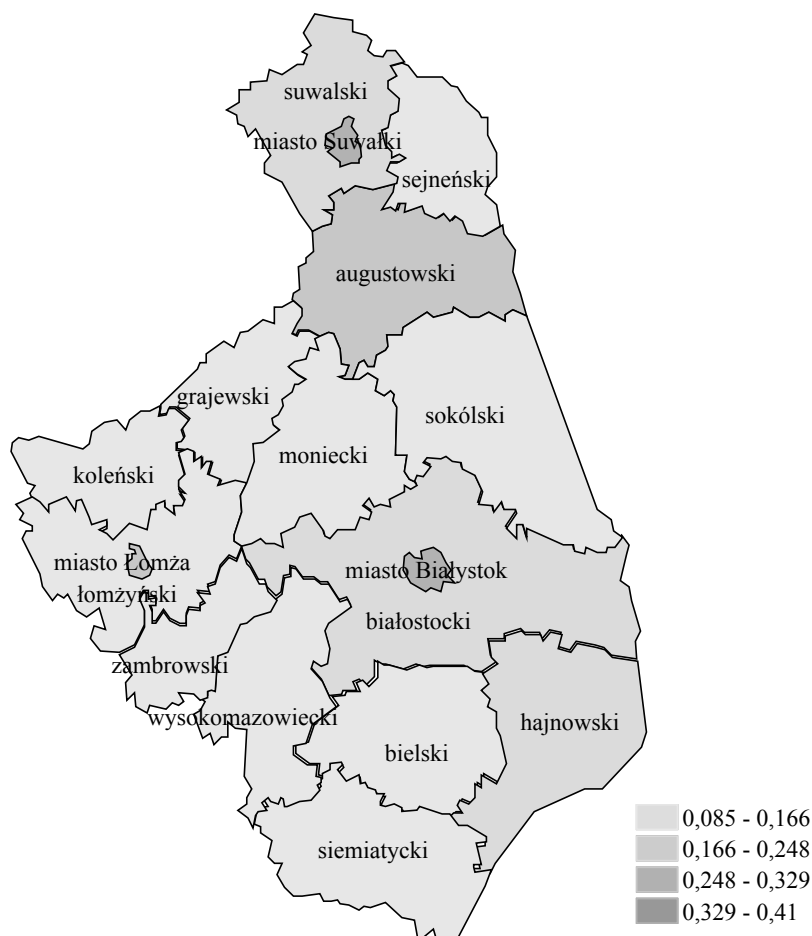
Na środkowych pozycjach w rankingu znalazły się powiaty: sokólski, łomżyński, sejneński, grajewski i siemiatycki. Najmniej atrakcyjne turystycznie okazały się powiaty: wysokomazowiecki, moniecki, kolneński, bielski i zambrowski.

Ogólna atrakcyjność turystyczna powiatów została zobrazowana również na mapie województwa podlaskiego (rys. 1). Kolorem najciemniejszym zaznaczono powiaty o największej atrakcyjności turystycznej, najjaśniejszym zaś – powiaty o najmniejszej atrakcyjności turystycznej.

Jeśli chodzi o ranking bazujący na kryterium „zasoby i walory przyrodnicze”, to najwyżej w nim uplasowały się powiaty położone w północnej części województwa podlaskiego: suwalski, augustowski i sejneński. Ta część województwa charakteryzuje się bowiem występowaniem tzw. obszarów przyrodniczo cennych, obejmujących m.in. Wigierski Park Narodowy, jeziora, unikatowe formy rzeźby polodowcowej z najgłębszym na niżu europejskim jeziorem Hańcza. Na dalszych miejscach rankingu znalazły się powiaty: siemiatycki, białostocki, hajnowski i sokólski, na terenie których głównymi zasobami przyrodniczymi są lasy (Białowieski Park Narodowy, Puszcza Knyszyńska). Środkowe miejsca w rankingu zajęły powiaty: łomżyński, grajewski, kolneński i moniecki. Najniższe lokaty w rankingu zajęły obszary o wysokich wskaźnikach urbanizacji, w tym największe miasta województwa: Białystok, Suwałki i Łomża.

W rankingu bazującym na kryterium „zasoby i walory kulturowe” najwyższe miejsca zajęły miasta – powiaty grodzkie, największe ośrodki województwa: Suwałki, Białystok i Łomża, charakteryzujące się dużym natężeniem zabytków oraz mu-

zeów, a także organizacją dużej liczby imprez kulturalnych. Zaraz za największymi miastami uplasowały się powiaty: hajnowski, augustowski, białostocki i sokólski. Dwa pierwsze, atrakcyjne pod względem przyrodniczym i tym samym przyciągające znaczącą liczbę turystów, muszą zapewnić odwiedzającym rozmaite formy spędzania czasu wolnego. Stąd ich zaangażowanie w organizację imprez i jednocześnie relatywnie wysokie wydatki na kulturę, a w konsekwencji wysoka pozycja w rankingu. Najmniej atrakcyjną ofertę kulturalną mają powiaty: zambrowski, kolneński, grajewski, wysokomazowiecki i siemiatycki, stąd też ich niskie pozycje w rankingu nie budzą wątpliwości.

Rys. 1. Zróżnicowanie atrakcyjności turystycznej powiatów województwa podlaskiego

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem programu STATISTICA Map.

Kolejny ranking atrakcyjności turystycznej powiatów dotyczył poziomu rozwoju bazy noclegowej i gastronomicznej. W tym zestawieniu najwyższe lokaty należą do powiatu augustowskiego oraz powiatu grodzkiego Miasto Białystok. Te dwa obszary charakteryzują się wysokim nasyceniem miejscami noclegowymi i lokalami gastronomicznymi. Tuż za nimi uplasowały się powiaty: białostocki, suwalski, hajnowski, miasto Suwałki i łomżyński. Na końcu rankingu znalazły się powiaty o niskiej atrakcyjności przyrodniczej, niskich walorach kulturowych, a więc i o niewielkim nasyceniu obiektami noclegowymi i gastronomicznymi.

W następnym rankingu powiaty zostały uporządkowane ze względu na bazę komunikacyjną. Najwyższe lokaty w tym zestawieniu zajęły powiaty grodzkie: Białystok, Łomża, Suwałki oraz powiat białostocki. Zestawienie to nie budzi wątpliwości ze względu na wysoki stopień urbanizacji tych terenów i relatywnie wysoką dostępność komunikacyjną.

Środkowe lokaty w rankingu zajmują powiaty: suwalski, augustowski i hajnowski. Oznacza to, że mimo wysokiej atrakcyjności kulturowej i przyrodniczej baza komunikacyjna tych obszarów wymaga inwestycji. Ostatnie miejsca rankingu zajęły natomiast powiaty: moniecki, sejneński, kolneński, siemiatycki i zambrowski.

W rankingu bazującym na kryterium „baza towarzysząca turystyki” na najwyższych lokatach po raz kolejny znalazły się powiaty grodzkie: Suwałki, Białystok i Łomża. O wysokich pozycjach tych miast zdecydował głównie dostęp do organizatorów i pośredników turystycznych oraz do szerokopasmowego Internetu. Na kolejnym miejscu ulokował się powiat augustowski, który swoją pozycję zawdzięcza przede wszystkim możliwości korzystania z szerokopasmowego Internetu oraz licznym kąpieliskom. Najgorzej w tym zestawieniu wypadają powiaty: siemiatycki, zambrowski, sokólski, kolneński i bielski.

W ostatnim rankingu pokazującym stopień wykorzystania obiektów turystycznych najwyżej uplasowały się miasto Białystok oraz powiat białostocki. Białystok wraz z przylegającymi gminami, jako centrum kulturalne, gospodarcze oraz ośrodek akademicki, przyciąga osoby korzystające z jego atrakcji oraz bazy turystycznej, w tym turystów zagranicznych. Na kolejnych pozycjach ulokowały się powiaty: augustowski, hajnowski i suwalski, czyli obszary atrakcyjne turystycznie i kulturowo, a więc również przyciągające liczną grupę turystów. Stosunkowo wysoka pozycja powiatu łomżyńskiego w tym rankingu wynika z wysokiej frekwencji turystów odwiedzających Skansen Kurpiowski w Nowogrodzie i Muzeum Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi w Drozdowie.

5. Wnioski końcowe

Ocena i związane z nią porównywanie atrakcyjności turystycznej obszarów jest zadaniem niezwykle trudnym i zawsze obciążonym ryzykiem subiektywności w przyjmowaniu kryteriów ewaluacji. Pewnym sposobem na jego minimalizowanie jest

wykorzystywanie tzw. ocen cząstkowych, czyli budowa rankingów bazujących na poszczególnych kategoriach cech danego obszaru. Ponadto problemem w porównywaniu obszarów pod względem walorów turystycznych jest także fakt, że wiele czynników decydujących o atrakcyjności turystycznej ma charakter jakościowy, a nawet te atrybuty, które z pozoru mają charakter ilościowy, zawierają także aspekty jakościowe.

Wspomniane utrudnienia nie powinny jednak zniechęcać badaczy do podejmowania prób w zakresie tworzenia rankingów atrakcyjności turystycznej obszarów, gdyż tego typu zestawienia mogą być użyteczne w procesie planowania czy też podejmowania decyzji w zakresie zagospodarowania turystycznego miejsc recepcji turystycznej.

Literatura

- Glińska E., Krot K., Brzostowski N., Kiryluk H., Pawluczuk A., Kowalewska A., Jarocka M., Łabęda H., Cabaj J., *Analiza kluczowych sektorów województwa podlaskiego: sektor turystyki – analiza uczestników ruchu turystycznego*, Wojewódzki Urząd Pracy, Białystok 2010.
- Golebski G. (red.), *Regionalne aspekty rozwoju turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Poznań 1999.
- <http://wosoz.pbip.pl/?event=kategoria&id=12> (15.07.2010).
- http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/strona.indeks (15.07.2010).
- Kiryluk H., *Charakterystyka głównych elementów atrakcyjności turystycznej województwa podlaskiego*, [w:] *Analiza kluczowych sektorów województwa podlaskiego. Sektor turystyki – analiza uczestników ruchu turystycznego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2010.
- Ocena atrakcyjności turystycznej powiatów i województw w strefie oddziaływania korytarza transportowego Via Hanseati*, Strefa Rozwojowa Południowego Bałtyku, Olsztyn 2004.
- Panek T., *Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2008.
- Panfiluk E., *Przydatność przestrzeni województwa podlaskiego na potrzeby turystyki*, [w:] M. Jalinik (red.), *Konkurencyjność produktów turystycznych*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2009.

TOURIST AREAS' ATTRACTIVENESS RANKING WITH THE USE OF MULTIDIMENSIONAL COMPARATIVE ANALYSIS (BASED ON THE EXAMPLE OF POVIATS IN THE PODLASKIE VOIVODESHIP)

Summary: Evaluation of tourist attractiveness of poviats and the resulting indication of areas with the greatest potential for tourism development provide reliable information for businesses and institutions connected with the tourism sector and labour market, as well as for regional authorities. Determination of area's attractiveness from the point of view of its tourist value requires consideration of many various, often non-quantifiable factors and criteria. In practice, the assessment of tourist areas' attractiveness is carried out with the use of several methods: the point bonitation method, the model method and the multidimensional comparative analysis methods. This paper presents the possibilities of applying selected methods of multidimensional comparative analysis for analysing tourist attractiveness of poviats in the Podlaskie Voivodeship.